

Sobre l'etimologia dels llinatges Socies (Socia i Sociats) i Picornell

per JOAN MIRALLES I MONSERRAT

Tot i que el present treball no pretén ser el definitiu sobre aquest tema, voldria almenys que pogués contribuir de qualche manera a l'estudi de l'antroponímia de Mallorca, tan deserta d'estudis monogràfics. Ara com ara em limitaré a donar a conèixer les línies mestres del meu parer sobre les etimologies dels llinatges precedents. Un altre dia, si la planeta i els lleures m'ho permeten, m'aficaré més a fons en els aspectes històrics, culturals, sociològics i, sobretot, lingüístics que envolten aquests antropònims.¹

---

¹ Un dia caldrà emprendre un treball minuciós sobre els diversos llinatges que es troben a Mallorca i les localitats en què es donen. Tot això tant referit al moment actual com als segles precedents. Tal cosa seria d'una importància excepcional no solament per a l'antroponimista sino també per a l'estudi de la geografia humana o l'historiador en general. Sobretot per a tot el que es refereix a migracions interiors, origen geogràfic dels colonitzadors, toponímia, etc.

Quant als llinatges de què m'ocupa aquí he tractat d'iniciar mínimament aquesta tasca. Per això, m'he basat per a la situació actual de 1976 en la Guia Telefònica del mateix any, la qual, tot i no comprendre, evidentment, tots els caps de casa, pot ésser indicadora d'una realitat sociològica. He fet també un altre tall sincrònic sobre l'any 1523, per al qual prenc com a base una obra que malauradament només dóna informació sobre 17 viles (més o menys la meitat del total en aquella època), però que té l'avantatge de recollir els noms de tots els caps de casa d'aquestes viles. Es tracta de les *Informacions judicials sobre'ls adictes a la Germania* (Palma 1896) de Josep Maria Quadrado.

Quant al llinatge *Socia* i *Sociats* no apareixen citats en cap de les dues relacions. Per contra el llinatge *Socias* es troba en els següents pobles: Ciutat: 83 persones distintes; Sa Pobla 18; Inca 6; Port de Pollença 3; Campanet 3; Sóller 3; Binissalem 2; Can Picafort 2; Randa 2; Alcúdia 1; S'Arenal 1; Bunyola 1; Calvià 1; Felanitx 1; Llucmajor 1; Maó 1; Montuïri 1; Muro 1; Port de Sóller 1; Portals Nous 1; Sencelles 1; Selva 1.

L'any 1523 aquest mateix llinatge es troba als pobles següents: Montuïri 7 (p. 201); Muro (inclòs Llubí) 5 (p. 217); Ciutat 1 (p. 99); Bunyola 1 (p. 133); Manacor 1 (p. 190).

Es a dir que el llinatge *Socias*, almenys des del segle XVI, sembla que es dona en tres focus principals: primerament el de l'encontrada del nord de l'illa inclòs bona part del Raiguer,

Inspeccionem primerament les variants gràfiques i formals del primer llinatge citat. Segons el DCVB s.v. *Socias* (i variant *Socias*) es troba a Sallent, Aleixar, l'Arbog, Bonastre, Calafell, Morell, Riera, Valls, Vendrell, Mallorca, etc. La variant *Sucias* a Xàtiva, Olleria, etc. D'altra banda s.v. *Sociats* diu que es troba a Barcelona, Masnou, Reus, Alzira, etc. Però la forma *Socia* i consemblants no hi és documentada. Per la meua banda he trobat entre els patracols medievals de l'Arxiu Municipal de Montuïri un Berthomeu *Sucia* de l'any 1326, espòs d'una Alichsen², i un Bernat *Sucia*, marit d'una Gechmete, saig d'ofici, al 1332³. Al 1336 aquest darrer apareix llatinitzat: Bernardus *Suscia*.⁴ Així mateix, ja a l'any 1357 veig un Mateu *Susia* en un dels llibres de la Cort Reial d'aquest arxiu.⁵ La pronunciació actual d'aquest cognom és, a Mallorca, [Susies] o [Sošies].

Tenim, per tant, almanco les següents variants: *Sucia* (*Susia* i *Suscia*), *Socias* (*Socias* i *Sucias*) i *Sociats*. F. de B. Moll no inclou al seu treball *Els llinatges catalans*⁶ la forma *Sucia* i variants. Dels altres, s.v. *Socias*, *Socias*, en diu: "(Amb accent sobre la i). Potser de *Sociats* amb desplaçament de l'accent" (p. 351). I s.v. "*Sociats*, Sembla derivat de *soci*; equivaldria a *associats*. Però també és possible que vingui del verb *ensulsiar* "esfondrar, esclavissar". Sembla, però, que el desplaçament de l'accent no es pot justificar així per les bones ni tampoc el pas de *Sociats* a *Socias* i *Socias*. No acab de veure tampoc com *Sociats*, amb afèresi més o menys forçada i significat "associats", així en plural, hagi pogut arribar a cognom. Quant al fet que vingui del verb *ensulsiar* crec que no és molt probable. De fet *ensulsiar* és verb força modern (DCVB el documenta al segle XIX) i, per afegitó, si es

---

o peu de la serra, sobretot localitzat a Sa Pobla, Muro, Inca i llur contrada. El segon focus és el de Montuïri i voltants, i el tercer és Ciutat, que sembla que és relativament modern. Sembla, d'altra banda, que aquest llinatge no es dona de manera estable en les altres illes. Quant al llinatge Picornell, avui menys freqüent que *Socias*, a Mallorca tenim la següent situació: Ciutat 44; Porreres 4; Felanitx 3; Lloret 2; Llubí 2; Alcúdia 1; Campos 1 i Palma Nova 1.

L'any 1523 tenim: Montuïri 8 (p. 201); Ciutat 3 (p. 97); Esporles i Banyalbufar 2 (p. 301); Porreres 1 (p. 245); Sineu 1 (p. 277); Sóller 1 (p.295).

Ací també el nucli ciutadà és el més nodrit, i ja és representat al segle XVI. A més, tenim l'eix Felanitx-Porreres-Lloret-Llubí on subsisteix almenys des del segle XVI. Per contra, a Montuïri, aquest llinatge ha desaparegut, tot i que al 1523 s'hi veia ben nodrit. A les altres illes sembla que és un llinatge poc conegut.

De vegades el que passa és que desapareix el mot com a llinatge, però subsisteix com a topònim. Per exemple a Montuïri tenim encara un çon Picornell, que recorda el llinatge ja avui perdut. (Vegeu J. MASCARO PASARIUS, *Corpus de Toponímia de Mallorca* vol. IV p. 1733) Can *Socias* es troba també a Alcúdia, Montuïri i Ciutat (op. cit. vol. I p. 286) i can Picornell a Binissalem (ibidem p. 286).

² Cf. el meu article *Contribució a l'estudi de la població medieval mallorquina* "Mayurqa" vol. V. (Palma 1971) p. 80.

³ Cf. op. cit. p. 85.

⁴ Cf. op. cit. p. 93.

⁵ Cf. *Contribució a l'estudi de la població medieval mallorquina II* "Mayurqa" vol. XI (Palma 1974) p. 108.

⁶ F. de B. MOLL, *Els llinatges catalans* (Palma 1959).

tractés d'un derivat del verb primitiu *solsir*, de significat vari, amb pèrdua de *en*, el participi corresponent seria *solsit/solsits*, però no ^s*solsiats*.⁷

Particularment som del parer que cal fer d'antuvi una petita dissecció metodològica a aquestes formes per a poder determinar-ne l'ètim. Observem que totes les formes d'aquest cognom tenen un primer component *So* (*Sa*), i un altre que varia: *Cia* (*siu,scia*) *cies* (*cias*) i *siats*. I, per ara, aturem-nos aquí.

Passem revista a continuació a aquells cognoms que tenen com a origen o motivació una consagració màgico-religiosa del nou nat. Entre molts altres, que es refereixen a mesos de l'any i festes en particular i a d'altres que tenen relació amb la legitimitat i il·legitimitat del nadó, ens interessen particularment aquells llinatges formats a base del mot *Déu*, a qui hom dirigeix la consagració: *Dedeu*, *Deulofeu*, *Deulonder*, *Deulosal*, *Deulovol*, *Deusnosajut*, *Dodat*, *Donadeu*, *Homdedeu*, *Nomdedeu*, etc. També els composts a base de *bo/bon*: *Bonafós*, *Bonages*, *Bonanat*, *Bonastre*, *Bonavia*, *Bonavida*, *Bondia*, *Bonmatí*, *Bonora*, etc. O els formats amb *be/ben*: *Benages*, *Benejam* i sobretot aquells qui expressen idea de "salut, salvació": *Salvat*, *Saludes*, *Bensau*,⁸ etc.

Mirem de primer compte el darrer: *Bensau*, de BEN i SAU, és a dir "ben salvat". Sabem d'entrada que *sau* és una de les variants de *salv* (SALVU), amb el mateix sentit. D'altra banda el DCVB inclou s.v. *salv* prou documentació sobre les variants *sàul* i *sau*: "Que'll enteniment de Déu sia *sàul* et la sua voluntat sia complida" (Arnau de Vilanova; ap. Menéndez Pelayo. Heter. apènd.). També, sota la forma *a nostre sàul* "en salvament" hi tenim "Tant havem del avantatge, que *a nostre sàul* nos podem anar". Muntaner Cra. c. 19". En el sentit de "excepte, solament que": "No vull ajuda...*sàul* aquella de Déus e de mos vassalls" Muntaner Cròn.c.45. La forma *sau*, en plural, es troba a la *Crònica de Jaume I*: "que se'n vagen *saus* e segurs ab lurs robes"⁹.

Tant el pas de *l* implosiva consonant a una *u* com el pas de SALVU a *sàul* i *sau* han estat àmpliament comentats pels especialistes. Així, del primer fenomen sabem que es donà profusament fins a principis del segle XIV, com és ara els casos de *autar*, *autre*, *cauçar*, *mout* citats per Moll,¹⁰ o *moutós*, *fauda*, *Dousa*, *autzina*, etc., citats per Badia.¹¹ Jo mateix he trobat en documents mallorquins de la primera meitat del s. XIV nombrosos casos amb *l* vocalitzada: *causiner*, *Caules*,

⁷ El verb *solsir* es troba ja al segle XV en el sentit de "desfer-se i caure una massa de terra, de pedres, un mur, edifici", etc. (viu a Gandesa, Calassit, Ribera d'Ebre, Maestrat, Castelló segon el DCVB). També en el sentit de "fer bullir carn o peix fins que l'aigua s'ha evaporat" (Gandesa) o "coure amb poc suc i amb una salsa, fent una mena d'estofat" (Ulldenoa). Per a més detalls vegeu DCVB s. v.

⁸ Cf. Moll op. cit. pp. 307-313. Vegeu també P. LEBEL, *Lex noms de personnes* Presses Universitaires de France (Paris 1962), que cita, entre d'altres: Astruc, Bien lui vienge, Bienvenu, Bonevie, Bonnom, Dieu le crescas (Marsella), Dieu le croise (Paris), Crescas s.XIII (Midi), Dieu le saut 1204 (Paris), Dieu lo sal s.XIII (Marsella), etc. P. 115.

⁹ *Crònica de Jaume I* ENC vol. V (279) p. 84.

¹⁰ F. de B. MOLL, *Gramàtica històrica catalana* (Madrid 1952) p. 135.

¹¹ A. M.ª BADIA MARGARIT *Gramàtica històrica catalana* (Barcelona 1951) p. 190.

Dousa,¹² etc. Ja no en parlem dels casos del mallorquí actual com: *aubercoquer*, *pauma*, *paum*, *escaufar*, *auga*, etc. Del pas de *salv* a *sàul* Corominas diu: "Darrere RV o LV la vocal final és generalment *o* des del català antic, per bé que de vegades es trobin d'altres solucions: *rf*, *r*, *ul*" (p.200), i, més avall: "Ja he dit que no és l'única solució fonètica, i de vegades es troben *saul*, *serf* o *ser*" (ibidem).¹³

Quant al pas de *sàul* a *sau* hi ha hagut absorció de la *l* final en la velar *u* precedent, exactament igual que en el cas de *PAULU*>*Pau*>*Pau*.¹⁴

Sabem també que el diftong romànic *au*, amb la *u* procedent d'una *l* implosiva agrupada es pot monoptongar en *o*. Badia en cita dos casos prou explícits. Així, de *TALPU*>*taupu>cat. ant. *top* "talp", viu encara, segons el DCVB, a la Llitera i Fraga; i el cas de *SALTU*>*sautu*>sot "salt", documentat ja al 1041 segons el mateix recull lexicogràfic.¹⁵

I ara retornem al començament. T'ènim d'una banda *So* (o *Su*)¹⁶ i de l'altra les variants *cia* (*sia*, *scia*), *cies* (*cias*) i *ciats*. Crec que el trencaclosques es va aclarint. Ja hem vist que aquest *So* pot ser una variant monoptongada de *sau* "salvat". Els altres components, posat la coincidència de formes i l'abundància de llinatges composts de "consagració", amb una forma verbal de present de subjuntiu,¹⁷ poden al·ludir en realitat a les formes d'aquest temps del verb *esser*. Així tendrem: 2.ª pers. "sies" (*cies* o *cias*), 3.ª pers. del sing. "sia" (*sia*, *cia*, *scia*) i la 2.ª del plural "siats" (*ciats*). És a dir: *SO-CIA* "salvat sia"; *SO-CIES* "salvat sie" i *SO-CIATS* "salvat siats o salvat siau".¹⁸

Del llinatge *Picornell* F. de B. Moll diu textualment a *Els llinatges catalans* s.v. *Picornell*. Nom de bolet (p.284). I el DCVB ens informa que es tracta d'un llinatge existent a Boadella, Navarres, València, Alzira, Gandia, Vall de Gallinera, Altea, Beiarbeig, Planes, Mallorca, etc. Avui aquest llinatge, a Mallorca, es pronuncia [pikornéll].

Quant al bolet que duu aquest nom es el *CANTHARELLUS CIBARIUS*, que té diversos noms a Catalunya: *rossinyol*, *agerola*, *carn de gallina*, *torrentó*, *pica-*

¹² Cf. *La població de Montuiri durant el regnat del rei Sanç I* (1311-1324) p. 18 (per al mot *causiner*) i *Contribució a l'estudi de la població medieval mallorquina* vol. V p. 79 i 81 (per als mots *Caules* i *Dousa*).

¹³ J. COROMINAS, *Algunes lleis fonètiques catalanes no observades fins ara dins Lleures i converses d'un filòleg* (Barcelona 1971) p. 200.

¹⁴ Badia op. cit. p. 225.

¹⁵ Badia, op. cit. p. 130.

¹⁶ El pas de *o* a *u* en posició protònica en contacte amb una *i* o *u*, sobretot tòniques, és sistemàtic en molts dels subdialectes del mallorquí. Així tenim *Socios* / *Sucies*, al costat de *conf* / *cunf*, *bocl* / *bucl*, *comú* / *cumú*, *policia* / *pulicia*, etc.

¹⁷ Cf. *Benages*, *Benejam*, *Bonages*, *Deulosal*, *Deusnosajut*, *Vives*, etc. ap. Moll *Els llinatges* p. 307-313.

¹⁸ Crec que no és cosa fora raó pensar que tal volta les formes *Sausies o *Sausies es trobin un dia com a llinatges o malnoms entre els documents d'abans del segle XIV.

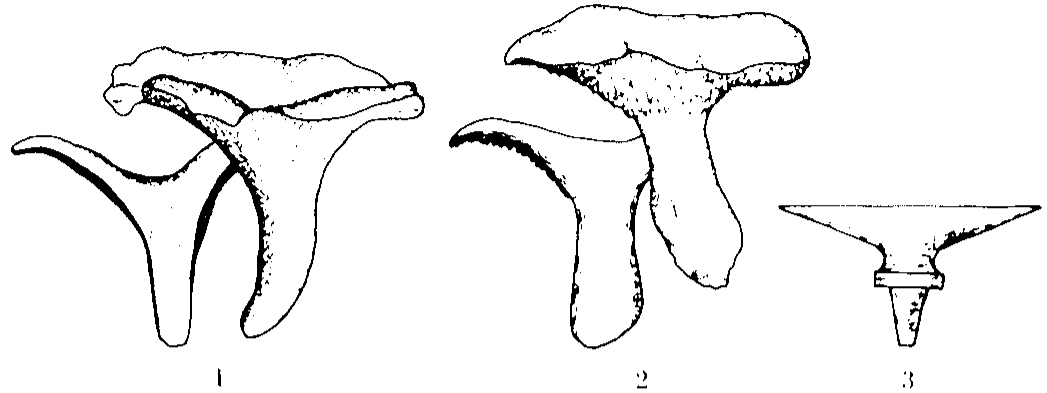

Fig. 1.ª: CANTHARELLUS CIBARIUS.

Sinònim: CANTHARELLUS EDULIS o AGARICUS CANTHARELLUS.

Fig. 2.ª: HYDNUM REPANDUM, Sinònim: SARCODON REPANDUM.

Fig. 3.ª: Bigòrnia de ferrer.

nell, etc. Retenguem aquest darrer nom, perquè ens serà útil per a l'explicació etimològica que en farem. Quant al mot *picornell* sembla que es propi de Mallorca.¹⁹

El problema que se'ns planteja ara és el de veure quina relació hi ha entre el llinatge i el bolet. Cree que la solució rau, tal com propugna l'escola "Wörter und Sachen",²⁰ en la inspecció de la cosa mateixa designada pel nom. És a dir, en el

¹⁹ A Alaró del picornell comú se'n diu també *pelut* segons el DCVB.

Un bolet més o menys consemblant és el *picornell de pi* (HYDNUM REPANDUM) o (SARCODON REPANDUM) que en català té d'altres significants: *lleuma*, *agulla*, *agulleta*, *pixacall*, *llengua bovina*.

Com a obres específiques sobre micologia catalana podem citar: J. CODINA i P. FONT QUER, *Introducció a l'estudi dels macromicets de Catalunya* vol. III "Cavanillesia" (Barcelona 1931).

R. SINGER, *Champignons de la Catalogne. Espèces observées en 1934*. "Collectanea Botanica" (Barcelona 1947).

R. MAIRE, J. CODINA i P. FONT QUER, *Fungi catalaunici* (Barcelona 1933)

Contribution a l'étude de la Flore Mycologique de la Catalogne (Barcelona 1937).

R. HEIM, J. CODINA, P. FONT QUER, *Fungi iberici* (Barcelona 1934).

P. FONT QUER, *Los hongos de Cataluña y su nomenclatura popular* ap. "Memorias de la Real Academia de Ciencias Naturales de Barcelona" (Barcelona 1960)

Sobre etnografia micològica l'obra bàsica sembla que és:

WASSON, VALENTINA PAULOVNA y WASSON R. GORDON *Mushrooms, Russia and History* 2 vols. Pantheon Books (New York 1957).

Pot servir d'iniciació al món de la micologia l'apartat referit als fongs de l'obra *Plantas Medicinales. El Dioscórides renovado* de P. FONT QUER (Barcelona 1973), sobretot pp. 6-19.

Com a guies pràctiques del boletaire tenim:

SERRANO, V. *Manual del boletaire català* (Barcelona 1969).

P. MONTARNAL, *Setas comestibles y cenenosas* (Barcelona 1972) p. 50. i 51.

A. JU SCAFRESA, *Guía práctica de los buscadores de setas* (Barcelona 1969) p. 95.

²⁰ Per a quant es refereix al corrent del "Wörter und Sachen" vegeu B. E. VIDOS, *Manual de Lingüística Románica* (Madrid 1963) pp. 53-71.

nostre cas, es tracta de veure quina és la forma física del bolet. A què s'assembla? Una ullada a les figures del text crec que ens en poden donar la clau. Una representa el CANTHARELLUS CIBARIUS, l'altre L'HYDNUM REPANDUM, i l'altra una petita enclusa, més exactament una bigòrnia de ferrer, que segons el treball a què es destina adopta diverses formes més o menys consemblants. No hi ha dubte que hi ha una certa similitud entre elles. Però hi ha més. Recordeu un dels significats del CANTHARELLUS que es donen subdialectalment en català: *picanell*, un mot que pot ser molt bé una variant assimilada del diminutiu *piconell*, de *picó*, que significa entre d'altres "mà de morter" o "martell amb punta i tall per a picar pedra" (cf. DCVB s.v.). Sigui com sigui és clar que hi ha implícita en la majoria d'aquests significats la idea de "picar", formalment demostrada per l'arrel *pic*. I, en efecte el *picornell* té en certa manera una forma com de martell o maça, de la mateixa manera que aquest bolet s'assembla també a una encluseta, que és, així mateix, un objecte lligat a la idea de "picar".

Vista la relació a nivell de significats cal veure ara d'on pot provenir el significat *picornell*. El mateix mot *bigòrnia* <ll. vg. ³BICORNIA "de dos corns"²¹ crec que ens pot donar la solució d'aquest entrunyellat. Vegem què en diu el DCVB s.v. "*bigòrnia* (i ses var. *bicòrnia*, *bigorna* i *picòrnia*). 1. Enclusa molt petita que empren els ferrers i llauners; cast. *bigornia*. "Una *bigorna* y tres bastons per borinar", doc. a 1490 (arx. Cúria Fumada de Vic). "Una *picòrnia* de ferro petita", doc. a 1704 (arx. de Felanitx).²² Quant a les variants subdialectals d'aquest mot ens interessent particularment les següents: *bigorni* (Llucmajor), *bigòrnia* (Menorca), *bicòrnia* (Montblanc), *picòrnia* (Eivissa), *picorni* (Palma, Sóller, Manacor. Segons el DCVB).

Aquestes variants són prou interessants, ja que en realitat són les anelles que mostren els precedents del mot que recreeam. Vegem de nou les coses des de l'inici. Recordem el mot llatí BICORNIA i el mot català general que en resulta: *bigòrnia*. Degut al fet que l'enclusa té un cornaló a cada banda, subdialectalment hi ha un ensordiment de la *g* per contaminació amb *corn*. Per tant: *bicòrnia* (viu a Montblanc segons el DCVB). Com que damunt l'enclusa s'hi pica, es passa subdialectalment a *picòrnia* (viu a Eivissa, segons el DCVB i forma corrent en la doc. antiga mallorquina). D'altra banda sabem que en mallorquí el final àton *ia* perd la *a*. D'aquesta manera tenim *picorni* (Palma, Sóller, Manacor). De *picorni* a *picornell* hi ha només una passa, la mateixa que hi ha entre *Antoni* i el derivat diminutiu

²¹ El Diccionario crítico etimológico de la lengua castellana de J. COROMINAS en diu s.v. "bigornia", del lat. vg. BICORNIA variante del adjetivo BICORNIS "de dos cuernos". 1.ª doc.: Nebrija n7r^o "*vigornia de albeitar*".

Se halla también en el port. *bigorna*, cat. *bigòrnia* [*bigorna*, 1490; hoy predomina la forma en *ia*], oc. mod *bigorno* f., fr. *bigorne* [*orgue*, 1389], it. *bicòrnia* [s. XVII].

Cf. A. ERNOUT i A. MEHLET, *Dictionnaire étymologique de la langue latine* Paris 1967) Klinecksjeck s.v. bi "... Quelques-uns de ces composés, appartenant à des langues techniques, ont passé dans les langues romanes: M.L. 1082. *bichordium*; 1083. *bicongius*; 1084. *bicornis, *-nia*..."

²² També el DCVB inclou s. v. *enclusa*: "*enclusa picòrnia* (ant. enclusa) de dues puntes". Una *anclusa picòrnia* de mix quintar (doc. 1565 Arx. Parr. Sta. Col. de Q.).

Antonell.²³ Hi ha, però, una dificultat, *picorni* és originàriament un mot femení, mentre que *picornell* és masculí. Sortosament el DCVB consigna una altra variant que crec que ens pot ajudar a desembullar la troca. Diu s.v. *bigorniot* i les variants *biborniot* i sobretot *picorniot* (viu a Manacor): "Especie de bigòrnia, tota cònica que per un cap acaba en punta i per l'altre està tallada recta, i l'empren els llaners per fer peces còniques, embuts, etc". ¿No podria ser, doncs, que *picorni* en passar al diminutiu *picornell* veïés contaminat el gènere per la influència de *bigorniot* o per alguna de les seves variants? Això si no hi ha encara qualche *picorn amagat per dins algun patracol antic que espera il·lusionat el seu filòleg. D'aquesta manera tendríem *picorn / *picorni* / *picornell* de la mateixa manera que tenim *Anton* / *Antoni* / *Antonell*.

Ens queda una pregunta a fer. A què es refereix el llinatge Picornell, al bolet homònim o, més tost, a la bigornieta? . Es a dir en quina cosa pensà el primer que li passà per l'escudeller aquest llinatge-malnom? . Poca cosa podem dir de les motivacions dels malnoms sobretot quan són tan antics, arribin o no arribin a ser veritaders llinatges. Però hi ha una cosa prou important que crec que pot donar una mica de llum. D'una banda crec que és possible que aquest nom provingui d'una anècdota. Tal volta es tractava d'un recercador o consumidor impenitent d'aquesta classe de bolets? . D'aquesta manera se n'han format molts de llinatges-malnoms, a través d'una anècdota més o menys irònica. Però, filant més prim, tal volta la solució estigui a una altra banda. De fet, també molts de malnoms neixen arrel de la semblança física d'una persona amb alguna cosa. Ara bé, una de les parts del cos que més designacions irònic-humorístiques rep és el nas. Qui se'n vulgui convèncer plenament basta i prou que miri el tantes vegades citat DCVB s.v. *nas*. Doncs bé, una d'aquestes designacions que s'empren irònicament a Mallorca encara avui per a designar un nas amb punta és el "nas d'eneruia",²⁴ ja que aquesta clase de trompa s'assembla en certa manera al cornaló de l'enclusa. No podria ser, per tant, que aquest "protopicornell" fos un senyor dotat d'un bon "nas d'eneruia".²⁵ Promet al lector que en tornar el temps de picornells hi tornaré meditar, i ja hi diré, si a cas, més coses.²⁶

²³ DCVB documenta s.v. '*Antonell*, Llinatge de Barcelona (dim. de Antoni)' però no apareix a *Els llinatges catalans*.

²⁴ És curiós que entre tantes designacions com duu el DCVB referents a la forma del nas no registri aquesta.

²⁵ No és l'únic cas en què el poble compara alguna cosa que li és pròxima amb una enclusa. Per exemple al DCVB s.v. *enclusa* veim: "5. *S'Enclusa*: núvol que té la forma d'enclusa de ferrer, i que surt a ponent i és senyal de pluja (Men., Eiv.) // 6. Topon. *S'Enclusa*: nom d'una muntanya del terme de Ferreries (Men.).

Es particularment interessant el derivat "*bigorneau*, petit coquillage de mer per la semblança amb la bigòrnia, Cf. O. BLOCH, W. VON WARTBURG, *Dictionnaire étymologique de la langue française* Presses Universitaires de France (Paris 1968) s. v. *bigorne*.

²⁶ Esperem que prest sigui una realitat la publicació del *Atlas lingüístic del Domini Català*, el qual ens donarà sens dubte una més minuciosa informació subdialectal del nom d'aquest bolet i de la bigòrnia.

NOTA: Haig d'agrair la col·laboració de Lluís Plantalamor en la confecció dels dibuixos.

